YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

17 päivänä tammikuuta 2006 *

Asiassa C-1/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 27.11.2003 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 2.1.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Susanne Staubitz-Schreiber,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja J. Malenovský sekä tuomarit A. La Pergola, J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. Klučka, U. Lõhmus ja E. Levits,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: R. Grass,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehenään A. Tiemann,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään H.-G. Sevenster ja N. A. J. Bel,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään S. Grünheid ja A.-M. Rouchaud-Joët,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maksukyvyttömyysmenettelyistä 29 päivänä toukokuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL L 160, s. 1; jäljempänä asetus) 3 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa Staubitz-Schreiber (jäljempänä pääasian valittaja) on valittanut Bundesgerichtshofiin sen jälkeen, kun hänen hakemuksensa maksukyvyttömyysmenettelyn (Insolvenzverfahren) aloittamisesta hylättiin ensin maksukyvyttömyysasioita käsittelevässä Amtsgericht Wuppertalissa ja sitten muutoksenhaussa Landgericht Wuppertalissa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Asetuksessa säädetään sen johdanto-osan neljännen ja kuudennen perustelukappaleen mukaan toimivallasta aloittaa sellaisia maksukyvyttömyysmenettelyjä, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, ja toimivallasta tehdä päätöksiä, jotka johtuvat välittömästi näistä menettelyistä ja jotka liittyvät niihin läheisesti. Lisäksi asetuksessa säädetään kyseisten päätösten tunnustamisesta ja sovellettavasta laista, ja sen tavoitteena on muun muassa välttää kannustamasta osapuolia siirtämään omaisuutta tai oikeudenkäyntejä jäsenvaltiosta toiseen edullisemman oikeusaseman saamiseksi.

4 Asetuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleen mukaan asetuksessa mahdollistetaan päämenettelyn aloittaminen siinä jäsenvaltiossa, jossa velallisen pääintressien keskus sijaitsee. Tämä menettely on vaikutuksiltaan yleinen ja pyrkii lähtökohtaisesti käsittämään velallisen koko omaisuuden, jollei muuta johdu erityisesti rinnakkaisten sekundäärimenettelyjen aloittamisesta siinä jäsenvaltiossa tai niissä jäsenvaltioissa, jossa tai joissa velallisella on toimipaikka; sekundäärimenettelyjen vaikutukset rajoittuvat kyseisen valtion tai kyseisten valtioiden alueella sijaitsevaan velallisen omaisuuteen.

5 Asetuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan, jollei kyseisen artiklan 2 kohdassa luetelluista erityistapauksista muuta johdu, ”sellaiseen velallisen kaikkia velkoja koskevaan maksukyvyttömyysmenettelyyn, jossa velallinen menettää osittain tai kokonaan määräysvallan omaisuuteensa ja jossa määrätään selvittäjä”.

6 Asetuksen 2 artiklan mukaan asetuksessa tarkoitetaan

"a) 'maksukyvyttömyysmenettelyllä' 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kaikkia velkoja koskevaa menettelyä. Luettelo menettelyistä on liitteessä A;

— —

d) 'tuomioistuimella' jäsenvaltion lainkäyttöelintä tai muuta viranomaista, joka on toimivaltainen päättämään menettelyn aloittamisesta tai tekemään muita menettelyyn liittyviä päätöksiä;

e) maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista tai selvittäjän määräämistä koskevalla 'päätöksellä' sellaisen tuomioistuimen tekemää päätöstä, joka on toimivaltainen päättämään menettelyn aloittamisesta tai selvittäjän määräämisestä;

f) 'menettelyn alkamisella' ajankohtaa, josta alkaen päätöstä menettelyn aloittamisesta on noudatettava riippumatta siitä, onko päätös lopullinen;

— — "

7 Asetuksen 3 artiklassa säädetään kansainvälisestä toimivallasta seuraavaa:

"1. Sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa velallisella on pääintressien keskus, on toimivaltainen aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn. Yhteisön ja muun oikeushenkilön pääintressien keskuksen katsotaan sijaitsevan siinä valtiossa, jossa oikeushenkilöllä on sääntömääräinen kotipaikka, jollei muuta näytetä.

2. Jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee jäsenvaltiossa, muun jäsenvaltion tuomioistuin on toimivaltainen aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn vain, jos velallisella on toimipaikka tässä jäsenvaltiossa. Tällaisen menettelyn vaikutukset rajoittuvat viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa sijaitsevaan velallisen omaisuuteen.

3. Jos maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu 1 kohdan nojalla, myöhemmin 2 kohdan nojalla aloitettava menettely on sekundäärimenettely. Tällaisen menettelyn on oltava likvidaatiomenettely.

4. Ennen kuin 1 kohdan mukainen päämenettely on aloitettu, 2 kohdassa tarkoitettu menettely voidaan aloittaa vain:

a) jos 1 kohdan mukaista menettelyä ei voida aloittaa sen jäsenvaltion lainsäädännöstä johtuvien edellytysten vuoksi, jossa velallisen pääintressien keskus sijaitsee;

b) jos maksukyvyttömyysmenettelyä on hakenut velkoja, jonka kotipaikka tai asuinpaikka taikka sääntömääräinen kotipaikka on siinä jäsenvaltiossa, jossa velallisen toimipaikka sijaitsee, tai jonka saatava perustuu toimipaikassa harjoitetusta toiminnasta johtuvaan velvoitteeseen."

8 Asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan maksukyvyttömyysmenettelyyn ja sen vaikutuksiin sovelletaan "sen jäsenvaltion lakia, jossa menettely on alkanut, jäljempänä 'menettelyn aloitusvaltio'". Asetuksen 5–15 artiklaan sisältyy kuitenkin useita poikkeuksia menettelyn aloitusvaltion laista.

9 Asetuksen 16 artiklan 1 kohdan mukaan "maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskeva päätös, jonka on tehnyt 3 artiklan mukaan toimivaltainen jäsenvaltion tuomioistuin, on tunnustettava kaikissa muissa jäsenvaltioissa siitä alkaen, kun päätöstä on noudatettava menettelyn aloitusvaltiossa. Tätä säännöstä on sovellettava myös silloin, kun velallinen oikeudellisen luonteensa vuoksi ei olisi voinut olla maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena toisessa jäsenvaltiossa".

10 Asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan "päätös 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn aloittamisesta saa ilman eri muodollisuuksia muissa jäsenvaltioissa samat vaikutukset kuin sillä on menettelyn aloitusvaltion lain mukaan, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu eikä 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä ole aloitettu tässä toisessa jäsenvaltiossa".

11 Asetuksen 38 artiklassa säädetään, että "kun 3 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltainen jäsenvaltion tuomioistuin on määrännyt väliaikaisen selvittäjän varmistaakseen velallisen omaisuuden säilymisen, tämä väliaikainen selvittäjä voi pyytää toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan velallisen omaisuuden säilyttämiseksi ja turvaamiseksi sen valtion lain mukaisia toimenpiteitä maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen ja menettelyn aloittamista koskevan päätöksen tekemisen väliseksi ajaksi".

12 Siirtymäsäännösten osalta asetuksen 43 artiklassa, jonka otsikkona on "Ajallinen soveltaminen", säädetään seuraavaa:

"'Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan ainoastaan niihin maksukyvyttömyysmenettelyihin, jotka aloitetaan asetuksen tultua voimaan. Velallisen ennen tämän asetuksen voimaantuloa tekemiin oikeustoimiin sovelletaan edelleen sitä lakia, joka oli niihin niiden tekohetkellä sovellettava laki."

13 Asetuksen 44 artiklassa, jonka otsikkona on "Suhde sopimuksiin", säädetään seuraavaa:

"1. Voimaantulonsa jälkeen tämä asetus korvaa niiden asioiden osalta, joita se koskee, jäsenvaltioiden keskinäisissä suhteissa — — kahden tai useamman jäsenvaltion väliset sopimukset — — .

2. Edellä 1 kohdassa mainittuja sopimuksia sovelletaan edelleen ennen tämän asetuksen voimaantuloa aloitettujen menettelyjen osalta.

— — "

14 Asetus tuli sen 47 artiklan mukaisesti voimaan 31.5.2002. Sen liitteessä A mainitaan Saksan oikeuden mukainen "Insolvenzverfahren" saman asetuksen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuna maksukyvyttömyysmenettelynä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Pääasian valittaja asui Saksassa, jossa hän harjoitti elinkeinonharjoittajana telekommunikaatiolaitteiden ja -tarvikkeiden kauppaa. Hän lopetti tämän liiketoiminnan vuonna 2001 ja jätti 6.12.2001 maksukyvyttömyysasioita käsittelevään Amtsgericht Wuppertaliin hakemuksen omaisuuttaan koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta. Hän siirsi 1.4.2002 kotipaikkansa Espanjaan asuakseen ja työskennelläkseen siellä.

16 Kyseinen tuomioistuin hylkäsi 10.4.2002 tekemällään päätöksellä omaisuuden puuttumisen takia hakemuksen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta. Landgericht Wuppertal hylkäsi pääasian valittajan tästä päätöksestä tekemän valituksen 14.8.2002 ja 15.10.2003 tekemillään päätöksillä sillä perusteella, että Saksan tuomioistuimet eivät olleet asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisia aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyä, koska pääasian valittajan pääintressien keskus sijaitsi Espanjassa.

17 Pääasian valittaja teki valituksen Bundesgerichtshofiin edellä mainittujen päätösten kumoamiseksi ja asian palauttamiseksi Landgericht Wuppertaliin. Hän väittää, että kansainvälistä toimivaltaa on arvioitava maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jättöajankohdan mukaan eli tässä tapauksessa ottamalla huomioon se, että hänen kotipaikkansa oli joulukuussa 2001 Saksassa.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ensinnäkin, että sen käsiteltävänä oleva pääasia kuuluu asetuksen soveltamisalaan sen 43 artiklan ja 44 artiklan 2 kohdan mukaisesti, koska maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta ei ollut tehty mitään myönteistä päätöstä ennen kuin kyseinen asetus tuli voimaan 31.5.2002.

19 Kyseinen tuomioistuin toteaa toiseksi, että pääasian valittaja siirsi pääintressiensä keskuksen Espanjaan jätettyään Saksassa hakemuksen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta mutta ennen kuin tällainen menettely aloitettiin ja ennen kuin sen vaikutukset alkoivat Saksan lainsäädännön mukaan.

20 Tässä yhteydessä Bundesgerichtshof on päättänyt lykätä asian ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko jäsenvaltion tuomioistuin, jonne on jätetty hakemus maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta, yhä toimivaltainen tekemään ratkaisun maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta, jos velallinen on hakemuksen jättämisen jälkeen mutta ennen menettelyn aloittamista siirtänyt pääintressiensä keskuksen toisen jäsenvaltion alueelle, vai tuleeko tuon toisen jäsenvaltion tuomioistuimesta toimivaltainen?"

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

21 Asetuksen 43 artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädetään periaatteesta, joka koskee kyseisen asetuksen ajallisen soveltamisen edellytyksiä. Tätä säännöstä on tulkittava siten, että asetusta sovelletaan, jos maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta ei ole tehty mitään päätöstä ennen kuin asetus tuli voimaan 31.5.2002, vaikka

aloittamispäätöstä koskeva hakemus olisikin jätetty ennen kyseistä ajankohtaa. Juuri tällainen on tilanne nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, koska pääasian valittaja jätti hakemuksensa 6.12.2001 ja koska maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta ei tehty mitään päätöstä ennen 31.5.2002.

22 Tästä seuraa pääasian osalta, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava toimivaltaisuuttaan asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan.

23 Tässä säännöksessä, jonka mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa velallisella on pääintressien keskus, on toimivaltainen aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn, ei täsmennetä, onko se tuomioistuin, jossa asia pantiin alun perin vireille, yhä toimivaltainen, kun velallinen on menettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jätettyään mutta ennen kyseistä aloittamista koskevan päätöksen tekemistä siirtänyt pääintressiensä keskuksen pois kyseisestä jäsenvaltiosta.

24 On kuitenkin todettava, että toimivaltaisuuden siirtyminen tällä perusteella siltä tuomioistuimelta, jossa asia pantiin alun perin vireille, toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle olisi vastoin asetuksen tavoitteita.

25 Yhteisön lainsäätäjä nimittäin palauttaa asetuksen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa mieleen tavoitteensa välttää kannustamasta menettelyn osapuolia siirtämään omaisuutta tai oikeudenkäyntejä jäsenvaltiosta toiseen edullisemman oikeusaseman saamiseksi. Tämä tavoite ei täyttyisi, jos velallinen voisi menettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jättämisen ja menettelyn aloittamista koskevan päätöksen tekemisen välisenä aikana siirtää pääintressiensä keskuksen toiseen jäsenvaltioon ja määrittää siten toimivaltaisen tuomioistuimen ja sovellettavan lain.

26 Tällainen toimivaltaisuuden siirtyminen olisi myös vastoin asetuksen johdanto-osan toisessa ja kahdeksannessa perustelukappaleessa mieleen palautettua tavoitetta, jonka mukaan rajat ylittävien menettelyjen toimintaa on tehostettava ja parannettava, koska toimivaltaisuuden siirtyminen pakottaisi velkojat seuraamaan jatkuvasti velallista sinne, mihin tämä on katsonut parhaaksi sijoittautua enemmän tai vähemmän pysyvästi, ja koska se saattaisi usein käytännössä johtaa menettelyn pitkittymiseen.

27 Lisäksi on katsottava, että sen tuomioistuimen, jossa asia pantiin ensiksi vireille, toimivaltaisuuden säilyminen takaa suuremman oikeusvarmuuden velkojille, jotka ovat velallisen kanssa oikeussuhteita solmiessaan arvioineet velallisen pääintressien keskuksen sijaintiin nähden niitä riskejä, jotka heidän olisi kannettava velallisen maksukyvyttömyyden tilanteessa.

28 Päämenettelyn yleiset vaikutukset, mahdollisten sekundäärimenettelyjen aloittaminen sekä tuomioistuimen, jossa asia pannaan alun perin vireille, määräämällä väliaikaisella selvittäjällä oleva mahdollisuus pyytää toimenpiteitä toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan velallisen omaisuuden säilyttämiseksi ja turvaamiseksi ovat lisäksi velkojille merkittäviä takeita, joiden avulla voidaan mahdollisimman laajasti kattaa velallisen omaisuus erityisesti silloin, kun tämä on menettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jätettyään mutta ennen menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä siirtänyt pääintressiensä keskuksen pois kyseisestä jäsenvaltiosta.

29 Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava, että asetuksen 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka alueella velallisen pääintressien keskus sijaitsee tämän jättäessä hakemuksen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta, pysyy toimivaltaisena aloittamaan kyseisen menettelyn, kun kyseinen velallinen hakemuksen jätettyään mutta ennen menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä siirtää pääintressiensä keskuksen toisen jäsenvaltion alueelle.

Oikeudenkäyntikulut

30 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29 päivänä toukokuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka alueella velallisen pääintressien keskus sijaitsee velallisen jättäessä hakemuksen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta, pysyy toimivaltaisena aloittamaan kyseisen menettelyn, kun kyseinen velallinen hakemuksen jätettyään mutta ennen menettelyn aloittamista koskevaa päätöstä siirtää pääintressiensä keskuksen toisen jäsenvaltion alueelle.

Allekirjoitukset